

Forord	2
Vigtige telefonnumre	3
Tilkaldeliste	4
Hvad gør vi	
Når et barn mister i nærmeste familie	5
Skilsmisse	6
Alvorlig sygdom blandt børn - personale.....	7
Når Brumbassens mister – en ansat	8
Handleplan ved dødsfald i Brumbassen.....	9
Eksempler på breve	11
eksempel	12
Hjælp til børn i krise, retningslinier	13
Almindelige sorgreaktioner hos børn	14
Børn og voksne reagerer forskelligt.....	15
Børns forståelse af døden	16

Forord

Når der opstår en krise i ens liv, er det hos vores nærmeste, vi kan hente den bedste støtte. Institutionen fylder en stor del af vores og børnenes hverdag og vi må sammen medvirke til, at hjælpe hinanden og børnene, der på den ene eller anden måde rammes af en sorg i livet.

Alle der arbejder med børn, ved at de knytter sig følelsesmæssigt tæt til os. Det medfører et stort ansvar. Ikke mindst i situationer hvor børn er udsat for svære hændelser, har de i meget høj grad behov for fællesskabet med de ansvarlige voksne, de omgås med i hverdagen.

Det er en misforståelse at tro, at børn kan beskyttes fra den del af virkeligheden, der handler om tab, sorg og død, ved at vi ikke inddrager dem, og ved at vi skjuler vores egne følelser for dem. Den eneste beskyttelse de har, er netop fællesskabet med os.

Omsorgsmappen skal opfattes som et "beredskab", der kan bruges ved krisesituationer som:

- Når et barn mister – i nærmeste familie
- Skilsmisse børn - personale
- Alvorlig sygdom blandt børn eller personale
- Ulykke
- Når Brumbassen mister et barn
- Når Brumbassen mister en ansat

Det er vigtigt at vi bliver orienteret, når der sker noget alvorligt i børnenes eller de ansattes liv.

Vigtige telefonnumre

Tilkaldeliste

Tilkaldelisten er en del af vores beredskabsplan og anvendes i tilfælde af en opstået krise i forhold til arbejdet, trusler om vold, fysisk vold eller store kriser i en ansats liv.

Navn:

Adresse:

Telefonnummer(Evt. Mobilnummer):

Jeg ønsker følgende kollegaer tilkaldt(rækkefølgen er prioriteret):

	Navn	Tlf.

Jeg ønsker følgende pårørende kontaktet:

	Navn	Tlf.

Særlig ting du ønsker der skal tages hensyn til

Hvis oplysningerne i tilkaldelisten ændrer sig, er du selv ansvarlig for at give meddelelse herom til nærmeste leder.

Dato: _____

Underskrift: _____

Når et barn mister i nærmeste familie

Når ovenstående erfares, orienteres ledelsen, som sørger for at alt personale blive orienteret.

Den pædagog der står barnet nærmest kontakter hjemmet for at finde ud af:

- Hvad skal der gøres
- Hvem skal orienteres
- Hvordan skal kammeraterne orienteres
- Hvilken rolle skal Brumbassen tage på sig
- Opfølgning og handlinger i forlængelse heraf.

Følgende overvejes:

- Besøg i hjemmet
- Deltagelse i begravelse
- Besøge gravsted.

Brumbassen sender blomster med kort på fra barnets gruppe og de ansattes navne påtegnet.

Skilsmisse

Barn:

Når ovenstående erfare, orienteres personale og ledelsen, som sørger for at resten af personalet bliver orienteret.

Pædagogen kontakter hjemmet for at finde ud af:

- Hvad der skal gøres
- Hvem der har forældremyndigheden
- Hvem der yderligere skal orienteres
- Hvilken rolle Brumbassen skal tage sig af.

Pædagogen sørger for opfølgning

Ansatte:

Når ovenstående erfare, orienteres personale og ledelsen, som sørger for at resten af personalet bliver orienteret.

- Ledelsen ser i mappen, for at finde omsorgspersonen, som den "ramte" personale ønsker tættest kontakt med.
- Der gives tid og rum, for en samtale mellem de to. Her tales bl.a. om:
 - Hvad personen ønsker der skal gøres.
 - Hvem der skal orienteres
 - Hvilken rolle "omsorgspersonen" skal varetage.

"Omsorgspersonen" sørger for at opretholde en løbende kontakt med den "ramte".

Alvorlig sygdom blandt børn – personale

Barn:

Når ovenstående erfare, orienteres personale og ledelsen, som sørger for at resten af personalet bliver orienteret.

Pædagogen kontakter hjemmet for at finde ud af:

- Hvad der skal gøres
- Hvem der yderligere skal orienteres
- Hvilken rolle Brumbassen skal tage sig af.

Pædagogen sørger for opfølgning.

Ansatte:

Når ovenstående erfare, orienteres personale og ledelsen, som sørger for at resten af personalet bliver orienteret.

- Der bliver sendt blomster og kort hjem
- Ledelsen ser i mappen, for at finde omsorgspersonen, som den "ramte" personale ønsker tættest kontakt med.
- Der gives tid og rum, for en samtale mellem de to. Her tales bl.a. om:
 - Hvad personen ønsker der skal gøres.
 - Hvem der skal orienteres
 - Hvilken rolle "omsorgspersonen" skal varetage.

"Omsorgspersonen" sørger for at opretholde en løbende kontakt med den "ramte".

Når Brumbassens mister - en ansat

Når en ansat pludselig dør eller dør efter lang tids fravær, følges den del af nedenstående, som passer til den ansatte.

Ledelsen sørger for den nødvendige kontakt til andre medarbejdere, for at komme frem til, hvad der skal iværksættes.

Flagning

Brumbassen sætter flaget på halv stang, på selve dødsdagen.

Der flages på halv stang på bisættelses- /begravelsesdagen, når tidspunktet er kendt. Der flages på halv stang indtil bisættelsen/begravelsen har fundet sted, og derefter hejses flaget på hel stang indtil solnedgang.

Afdødes familie

Ledelsen tager kontakt til afdødes familie for at:

- Give de efterladte mulighed for at komme frem med, hvad de ønsker/forventer af Brumbassen i denne situation.
- Sørger for at hjemmet får at vide, hvad Brumbassen foretager sig i anledning af dødsfaldet.

Samme dag sendes en varm hilsen fra Brumbassen til hjemmet.

Information til de ansatte.

- Ledelsen kontakter alle og får dem samlet til et kort møde.
- Ledelsen skaber rammen om samværet.
- Personalet har en stund sammen, hvor de mindes den afdøde.
- Ledelsen informere om, hvordan Brumbassen vil forholde sig med hensyn til denne dag, herunder hvilke oplysninger der skal gives videre til børn og forældre.
- Alle informationer skal være klare og præcise, for at undgå misforståelser.
- Ansatte som rammes så hårdt, at de ikke formodes at kunne gennemføre dagen, fritages for tjeneste og omsorgsplanen for en ansat bliver sat i værks.
- De mest berørte personaler og børn ydes særlig bevågenhed.
- Ingen børn og helst heller ikke personaler sendes hjem, da fællesskabet er vigtigt.

Se endvidere "handleplan ved dødsfald i Brumbassen"

Handleplan ved dødsfald i Brumbassen

Barn

Hvis en anden end lederen er den første, der får underretning om et dødsfald, underretter denne lederen/ledelsen.

Dernæst underretter ledelsen de andre ansatte.

Kontaktpædagogen kontakter hjemmet for at finde ud af:

- Hvad der skal gøres
- Hvem der skal orienteres
- Hvordan resten af børnene skal orienteres
- Hvilken rolle Brumbassen skal påtage sig

Personalet fortæller det til børnene og sørger for at have tæt kontakt med alle resten af dagen. Man bliver hjemme i Brumbassen.

- Tal åbent og konkret om det, der er sket.
- Lad børnene tale om det, de tænker, føler i forbindelse med dødsfaldet.
- Skriv evt. et brev og tegn tegninger til afdøde.

Alle informeres og der skrives hjem til de børn der ikke er på institutionen.

- Tal åbent og konkret om det, der er sket.
- Lad børnene tale om det, de tænker, føler i forbindelse med dødsfaldet.
- Skriv evt. et brev og tegn tegninger til afdøde.

Når alle er underrettet, hejses flaget på halv stang.

Ledelsen sørger for:

- At kontakte personaler der ikke er på arbejde.
- At kontakte forældre til børnene, for at forberede dem på situationen.
- At udfærdige breve til alle i Brumbassen.
- Mindehøjtideligheden.

Handleplan ved dødsfald i Brumbassen

-fortsat

Ansæt

Hvis en anden end lederen er den første, der får underretning om et dødsfald, underretter denne lederen/ledelsen.

Dernæst underretter ledelsen de andre ansatte.

Ledelsen kontakter afdødes familie for at:

- Give de efterladte mulighed for, at komme frem med, hvad de ønsker/forventer af Brumbassen i denne situation.
- Sørger for at hjemmet får at vide, hvad Brumbassen foretager sig i anledning af dødsfaldet.

Ved et kort møde underrettes alt personalet af ledelsen.

Alle forældre og børn informeres og der skrives hjem til de børn der ikke er på institutionen.

- Tal åbent og konkret om det, der er sket.
- Lad børnene tale om det, de tænker, føler i forbindelse med dødsfaldet.
- Skriv evt. et brev og tegn tegninger til afdøde.

Ledelsen sørger for:

- At kontakte den pædagogiske konsulent.
- At kontakte personaler der ikke er på arbejde.
- At kontakte forældre til børnene i den afdødes institution, for at forberede dem på situationen.
- At udfærdige breve til alle i Brumbassen.
- Mindehøjtideligheden

Ledelsen sørger for at kontakte de ansatte der ikke er på arbejde.

Når alle er underrettet, hejses flaget på halv stang.

Eksempler på breve

Til Brumbassens forældre

Brumbassen
Skårup vinkelvej 2
5881 Skårup
Tlf: 62281414

Brumbassens flag har vajet på halv stang i dag.

Det skyldes, at vi har modtaget meddelelse om, at _____

fra _____ er død.

Børnene er blevet underrettet, hvor de også har haft mulighed for at tale om det der er sket.

I den udstrækning, børnene har brug for det i de kommende dage, vil samtalen blive taget op igen.

Det vil være af stor betydning for børnene, hvis I også hjemme taler åbent sammen om det indtrufne. Hvis der bliver brug for yderligere oplysninger eller, hjælp, er I meget velkomne til at kontakte os.

På vegne af ledelsen

Eksempler på breve

- fortsat

Til

Brumbassen
Skårup vinkelvej 2
5881 Skårup
Tlf: 62281414

Kære _____

Det gjorde os meget ondt, at høre, at du så pludselig og alt for tidligt har mistet din mand og børnenes far. Vi skal gøre vores bedste for _____ ,
når _____ vender tilbage til Brumbassen.

Hvis vi på nogen måde kan være behjælpelige, vil vi også gerne tilbyde dig vores hjælp, så du skal være velkommen til at kontakte os.

Foreløbig sender vi dig og børnene vores dybeste medfølelse.

På vegne af ledelsen

Hjælp til børn i krise - retningslinier (Atle Dyregod 1996)

Giv barnet information og fakta som fremmer en konkret forståelse af situationen.

Gennemgå situationen med barnet/børnene.

Stimuler konkrete udtryksmuligheder.

Informer barnet om, hvordan det er almindeligt at reagere.

Find frem til misforståelser, fejlopfattelser og magisk tænkning hos barnet.

Giv forældrene en øget forståelse af barnets reaktioner.

Arbejd på at gøre familiens indre kommunikation åben og direkte.

Sørg for at de sædvanlige rutiner i Brumbassen, børnehaven hurtigt bliver genetableret.

Stimuler kontakten til vennerne.

Almindelige sorgreaktioner hos børn

Nogle af de almindeligste sorgreaktioner hos børn er:

- Angst
- Stærke minder
- Søvnforstyrrelser
- Tristhed, længsel og savn
- Vrede og opmærksomhedskrævende adfærd
- Skyld, selvbebrejdelse og skam
- Fysiske gener

Andre mulige sorgreaktioner:

- Regressiv adfærd
- Social tilbagetrækning
- Fantasier
- Personlighedsforandringer
- Fremtidspessimisme
- Spekulationer over årsag og mening
- Vækst og modning

Børn og voksne reagere forskelligt

Børn og voksne reagerer ikke på samme måde. Der er stor variation i måden børn reagerer på ved nyheden om, at nogen er død.

De almindeligste umiddelbare reaktioner hos børn er:

- Chok og vantro
- Forfærdelse og protest
- Apati og lammelse
- Fortsættelse af sædvanlig aktivitet.

Husk – glem ikke det vigtigste, når et barn skal have hjælp til at bearbejde sorgen efter mor/fars død.

- Lad barnet se den døde
- Lad barnet deltage i begravelsen
- Tag også barnet med på kirkegården
- Gør det klart, at den døde ikke kommer tilbage
- Tag den nødvendige tid til hyggestunder og kropskontakt
- Forklar sammenhængen i "små bidder"
- Forklar kort og præcist – ikke lange forklaringer
- Forklar at du selv er ked af det og måske mere pirrelig end ellers
- Fortæl igen og igen at barnet er elsket og uden skyld i dødsfaldet
- Lad barnet udtrykke både positive og negative følelser for den døde
- Hjælp barnet med at bevare minderne om den døde

Børns forståelse af døden

**Børns forståelse af døden hænger nøje sammen med, hvor gamle de er.
Det samme gælder for de forestillinger, de gør sig i forbindelse med deres mors eller fars død.**

I store træk kan man opdele børnene i følgende grupper:

2 - 4 år

Små børn opfatter ikke døden som endelig. De kan ikke forstå, at den døde mor eller far ikke vender tilbage. De føler sig forladt. Små børn stiller ofte vanskelige spørgsmål som:

- Kommer mor/far ikke snart hjem?
- Hvor er mor/far henne?
- Hvad laver mor/far der?

Små børn kan plages af stærke skyldfølelser, som ikke altid er logiske. Et barn kan eksempelvis tro, at moderen eller faderen er syg, fordi de sagde "dumme mor/far".

5 - 9 år:

Børn i denne alder forstår gradvis, at døden er uigenkaldelig. Det er ikke usædvanligt, at de forestiller sig døden som en person. De tænker intenst over, hvordan det mon er at være død. Børn blander ofte fantasi og virkelighed sammen. Hvis de ikke får lejlighed til at se deres døde mor/far, kan de tro, at den døde ser lige så ulykkelig ud som eksempelvis døde og dræbte i en voldsfilm.

10 - 11 år:

Forholdet til døden begynder at minde om de voksne. De forstår, at døden er uundgåelig. Børnene gør sig i den alder store spekulationer over, hvad der sker efter døden. Angsten for selv at dø er stor, og børnene har ofte vanskeligt eller svært ved at falde i søvn.

12 - 13 år:

Børnene er ofte i stand til at beherske eller fortrænge deres angst - modsat mindre børn, Det er ikke usædvanligt at børn i denne aldersgruppe siger, at de ikke er bange for døden. Børnene er meget påvirkede af, hvordan de voksne i deres nærhed taler om døden. Fornemmer børnene at døden og talen om den afdøde er tabu, holder de deres tanker for sig selv.

14 - 18 år:

Børnene er i en fase af livet, hvor de frigør sig fra hjemmet. Det gør det ofte ekstra svært at bearbejde tabet og sorgen.

Mange føler, at dødsfaldet forhindrer dem i at leve og more sig som andre unge. De får dårlig samvittighed og undertrykker deres behov.

Reaktionerne spænder fra at spille høj musik - til den totale fornægtelse af sorgen. Har der været mange konflikter mellem barnet og den afdøde, kan det fremkalde stærke minder, som giver en dybtfølt skyldfølelse. Tanker om selvmord for at genforenes med den døde kan forekomme.